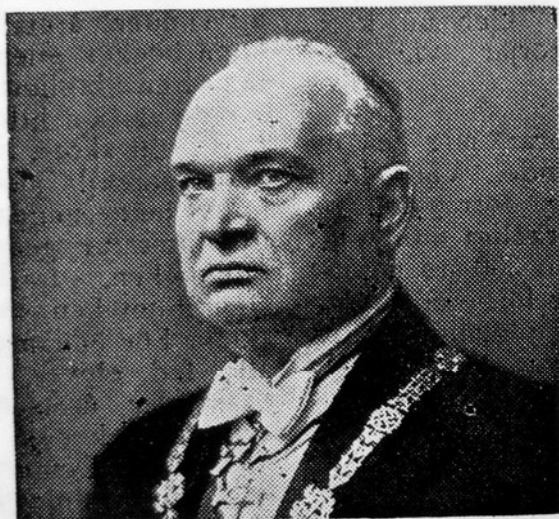

Organ för svenskarna i Estland.

Folket självt maktens urkälla. Riksäldsten i radio.

Söndagen den 19 ds talade i radio Riksäldsten K. Päts och överbefälhavaren general J. Laidoner om den förestående allmänna folkomröstningen för inkallande av nationalförsamlingen. Kl. 12 samma dag hade ledande män i landets självstyrelser, länsmän, kommunalsekreterare och folkskollärare från bygden infunnit sig till respektive läns städer för rådplägnings beträffande de förestående valen och hade samtidigt tillfälle avlyssna Riksäldstens och överbefälhavarens tal.

Kort sammanfattat var Riksäldstens tal av följande innehåll:

Om ungefär en månad föregår den folkomröstning, som skall avgöra en för såväl folket som staten betydelsefull fråga. Jag har utlyst folkomröstningen på eget beslut för

att få veta folkets vilja, huruvida det finner vara av behov att befullmäktiga Riksäldsten att sammankalla nationalförsamlingen, vilken i egenskap av folkets representation bör slutbehandla grundlagsfrågan, företaga nödvändiga förändringar eller, vid behov, utarbeta och mottaga ny grundlag.

Nu gällande grundlag motsvarar icke kraven på en demokratisk statsform.

Först en fråga. Grundlagen, som har haft gällande kraft i hela två år, har den då verkligen så grova fel att riket ej kan styras därefter? Jag vill då blott fastställa, att nu gällande grundlag hjälpt oss över den svåra tiden och givit möjlighet att leda landet ur den värsta kristiden samt göra förarbeten till grundlagens förändring. *Est B* vilket varit

omöjligt att göra utan större inre oroligheter enligt vår förra grundlag, för så vitt man icke förklarat grundlagen utan giltighet och med blancofullmakt försökt styra landet. Som brist i grundlagen bör betraktas det proportionella valsättet, som åter skulle ha delat landet i olika fraktioner och försvårat landets styrelse. Vidare bör anmärkas, att riksäldstens makt är för stor, vilket gör, att han snart skulle komma att stå på krigsfot med folkrepresentationen. Makten är så stor, att tages den i sin helhet i bruk, skulle den väcka missnöje bland folket. Liksom förr missnöjet var väckt mot parlamentet skulle det nu väckas mot presidenten. Nuvarande grundlag har ej kunnat förbättra de fel och brister vår förra grundlag var behäftad med. Och jag försäkrar, att så länge jag orkar och kan uppfylla de förpliktelser, jag åtagit mig tillsammans med general Laidoner, kommer jag icke att ge mitt samtycke till riksdagens sammankallande enligt nu gällande grundlag. Skulle jag samtycka därtill, åtog jag mig ting, som jag ej kunde ansvara för inför en kommande generation.

Folket har ej lämnat makten från sig.

Det har avstått från lagstiftningsrätten, men har behållit referendum i form av en folkomröstning. Folket har avstått regeringsmakten, men har ej av sagt sig rätten att stifta den högsta lagen — grundlagen.

Alla medborgare äga fritt uppställa sin kandidat.

Man frågar, av vem och hur kandidaterna uppställas till nationalförsamlingsvalen. Jag kan bekräfta, att varken regeringen eller jag personligen har tänkt på några invecklade valreformer. Folket självt har att uppställa kandidater. Lagen härom kommer blott att bestämma hur kandidaterna registreras. Jag vill uttryckligen försäkra, att härvidlag lämnas ej några organisationer, fraktioner eller personer företrädesrätt.

Till sist vill jag påpeka, att sådana uppfattningar förefinnas, som att ifall den förestående folkomröstningen befullmäktigar riksäldsten sammankalla nationalförsamlingen, komme en ändring att ske, varigenom regeringsmakten skulle övergå i andra händer. Därigenom skulle kunna uppstå oroligheter och oreda i landets styrelse. Jag kan här försäkra, att jag i mitt liv mer än engång varit i fängelse och även blivit dödsdömd utan att jag svikit mina och folkets åsikter. På äldre dagar har jag ej blivit fegare. Nu har jag mindre att förlora än som ung då livet förestod. Jag försäkrar, att har jag tagit regeringsmakten i mina händer tillsammans med general Laidoner och regeringen, tänker jag ej att avstå den förrän jag lugnt kan säga: Nu har folket talat, grundlagen är utarbetad och institutioner ha skapats för fredligt arbete. Om folket sedan ej vill samarbeta med oss eller vi själva finna tiden vara inne att avstå regeringsapparaten, då återstår det även mig att fritt avgå eller stå kvar, men på halva vägen skulle jag icke stanna.

Vårt folk låter ej påtvinga sig en regeringsform, enligt vilken all makt lämnas i händerna på en ledare.

Nationalförsamlingen bör på nytt skapa former för folkrättens skydd. Nationalförsamlingen sammanträder dock blott om folkomröstningen den 23, 24 och 25 februari så beslutar.

Från mitt fönster.

Länge, länge har jag suttit innanför mitt fönster och spejat ut åt vägen för att uppfånga en skymt av det liv, som pulserar därute. Bland de förbi-passerande har jag förgäves sökt ett bekant ansikte och just som missmodet höll på att ta överhand, kommer den efterlängtnade. Vem? frågar du. Jo, gamla kära vännen "Kustbon" uppenbarade sig i egen hög person. Du må tro att glädjen över återseendet var ömsesidig. Efter en så lång skilsmässa borde man ha rätt mycket att berätta varandra, men vi överenskommo om att i fortsättningen ta saken lugnt och då och då vid en kanna gott hembryggt öl sätta språklådan i gång. Och nu, kära, "Kustbon", börjar vi. Men med vad?

Jo, jag erinrar mig just nu något enastående. Vårt land förberedde sig förra året på att fira ett märkeligt jubileum: Estniska bokens 300-års minne; och mitt under förberedelserna upptäckte man plötsligt att estniska boken var hela 100-år äldre d. v. s. 400 år. Hur kom det sig? Jo, medan man rotade i gamla ärevärdiga luntor, fann man några gulnade blad, som använts till fyllnad i gamla bokpärmar. Efter en noggrann undersökning upptäckte man ytterligare en hel del blad jämte titelbladet till en estnisk katekes, härande årtalet 1535. Den ifrågavarande boken är en översättning från tyskan och tryckt i Tyskland. Antagligen har den första estniska boken sett dagens ljus under högst ogynnsamma förhållanden, då den, i stället för att spridas i de estniska hemmen, genast makulerades. Men början var gjord, fröet sått. För Estland följde så en flerstjärnig seg och blodig kamp, under vilken den estniska boken förde en tynande tillvaro, men uppblomstrade hastigt med landets befrielse från främmande intrång.

Den 24 februari i fjol öppnade Riksäldsten estniska bokens 400-års jubileum och hela det gångna året har sedan

Svenska Odlingens Vänners

styrelse höll sammanträdade den 18 dennes, varvid den godkände arbetsutskottets åtgärder beträffande Kustbons övertagande från f. d. Svenska folkförbundet.

Vid detta sammanträde invaldes även enligt lantbruksskolans stadgar tre medlemmar av föreningens styrelse i dess kuratorium, nämligen A. Lindquist, från Tallinn, A. Vesterberg från Rikholdi och från Vormsi A. Nyman.

Alla beslut fattades enhälligt.

gått i bokens tecken. Riksäldsten uppmanade bland annat att under årets lopp flitigt köpa böcker eller genom boklån från biblioteken tillägna sig de värden litteraturen gömmer i sitt sköte. Han uppmanade särskilt att bereda den uppväxande ungdomen tillgång till litteratur genom att sätta biblioteken framför allt då skolbiblioteken i vederbörligt skick. För ändamålet lade han alla f. d. elever på hjärtat, att de under årets lopp skulle skänka böcker till sin skolas bibliotek. Denna uppmaning har enligt tidningspressen omfattats med stort intresse och många skolor ha fått mottaga värdefulla bokgåvor av sina förra elever, ja, icke bara böcker utan även musikinstrument och konstverk.

Jag undrar, om icke vi svenskar borde följa exemplet? Våra skolbibliotek befinna sig i en stor del svenska skolor i ett beklagensvärt tillstånd. Skola vi ej hjälpas åt att sätta dem i vederbörligt skick? Visa, att du med kärlek tänker på din skola, där du som barn inhämtat din första kunskap, och tänk med värme på de ungdomar, som där allt fortfarande fostras till nyttiga medborgare i samhället! Sänd därför din skola en tacksamhetens hälsning i form av en bokgåva, och små ljuslockiga kunskaps-törstande svenska barn skola välsigna dig!

Don Ossian.

Ny gåva till Vormsö sjukstuga.

Enligt vad Kustbon i korthet erfart, har Vormsö sjukstuga fått mottaga en ny stor gåva från Sverige. Det är denna gång Svenska Röda Korset, som ihågkommit sjukstugan med en summa av 700 kronor. Medlen äro avsedda till förbättring av sjukstugans sjukvårdsutrustning. Som bekant har Svenska Röda Korset tidigare understött sjukstugebygget på Vormsö med 1000 kronor.

Kustbon förr och nu.

Efter en tids uppehåll har Kustbon, estlandssvenskarnas egen tidning, åter utkommit. Oförmedlat gå tankarna tillbaka till den tid, då Kustbon första gången utkom.

Det var år 1918. På grund av omvälvningar, som världskriget hade åstadkommit på det politiska livets område, hade även svenskarna i Estland uppnått en friare ställning. Spridda längs kusterna lågo de svenska bysamhällena, och varje ö utgjorde ett slags värld för sig. De, som på den tiden voro svenskarnas ledande män, insågo, vilken stor uppgift ett tidningsorgan här hade att fylla. Endast så kunde man nå folket och föra svenskarna i olika trakter närmare varandra. Det var liksom man först nu skulle ha börjat kartlägga en upptäcktsfärd över estlandssvensk bosättning, ty till varje svenskort ville tidningen nå.

Alltsedan Russwurms tid och föreningen Svenska Odlingens Vänners startande hade, på grund av den politiska frihet som landet hade uppnått, tankar om en uttryckning på det nationella, religiösa, kulturella och politiska området börjat slå rot bland svenskbygdens folk. Man stod på tröskeln till en ny och bättre tid. Enande och väckande hade tidningen Kustbon att förkunna denna renässans. Det nya budskapet, som tidningen hade att fram-bära, kan kortfattas så: I sitt svenska språk och sina urgamla svenska seder och bruk ha svenskarna i Estland ett gemensamt kulturarv att tillvarata. Låt oss slå vakt kring detta vårt

Aftonunderhållningen på våra ungdomsmöten.

Det har varit sed att man, när ungdomen samlas till fest, bjuder på ett program bestående vanligtvis av tal, sång, deklamation, teater m.m. Detta är allt gott och väl, och programmet ger helt säkert den omväxling och förnöjelse, som publiken fordrar för att tycka att en fest är trevlig.

Men om man är ut och är in sammanställer programmen efter samma schema, så kan det hända att det blir något enformigt i längden. Och då därtill kommer att man oftast håller föredrag omlåt oss säga — en författare, deklamerar en annan författares dikter, sjunger en tredjes sånger och spelar en fjärdes teaterpjäs, så blir helt säkert helhetsintrycket något förflackat och behållningen av en sådan fest ytlig.

Därför vore det sannolikt icke utan betydelse att någon gång ägna ett helaftonsprogram åt samma ämne, samma person eller samma idé. Detta förfarande har prövats bland ett otal ungdomsföreningar i våra grannländer, och det har visat sig att publiken varit nöjd. På detta sätt kan man småningom under vintrarnas lopp ge byg-

debefolkningen en klar uppfattning om t. ex. våra svenska författare. Också andra ämnen kunna naturligtvis väljas, men mest tacksamt är det ju om man kan behandla en litterär personlighet eller en sångens och musikens man.

Sådana aftonunderhållningar kunna vara mycket givande och intressanta. Det är ju dock icke alldeles nödvändigt att varje programnummer behöver hänföra sig till samma ämne. Ty det är icke heller sagt, att föremålet för vårt „kvällsstudium“ varit alltför mångsidig i sin produktion. Då kan man naturligtvis skänka omväxling i programmet med musik, folkdans eller något dylikt. Huvudsaken är att vi dock se den röda tråden i vår aftonunderhållning.

Detta är ingen ny idé, men då det kanske icke praktiserats hos oss med sådana „helaftonsprogram“, så kunde möjligen denna lilla artikel ge nya impulser.

I följande nummer av Kustbon skola vi återkomma och ge några förslag till sammanställandet av program för sådana samkväm (anvisningar om källor till föredrag, om körlitteratur i ämnet, solosånger, tablåer, melodram, m.m.)

G. E. M.

arv! Det var med denna varma svenska hälsning Kustbon först trädde fram. För oss, som minnas den tiden, står Kustbon som en lysande stjärna upprunnen i den mörka natten.

Många ha arbetat för Kustbon. Vem minnes icke, huru Joel Nyman — Farbror Svenske — skrev och stretade! Och vi erinra oss även, huru N. Blees på sin tid under en lång följd av år arbetade för estlandssvenskarnas tidning.

På nytt går Kustbon ut till De Våra! Och den kommer med samma hjärtevarma svenska hälsning som tillförne. Vakt kring vårt svenska arv! Må den vara lika välkommen som fordom! Må den bemötas förståelsefullt! Måtte dess stämman nå till de bortersta stugorna och till den tystaste vindskammaren! Vi höra samman! Vilket lyckosamt ord. Vilket härligt arv.

A. S-g.

Nyårsstatistik från Ruhnu.

Ur pastors på Ruhnu årsberättelse, som i dagarna inkommit till kontraktsprosten, meddelas följande uppgifter för år 1935. (Siffrorna inom parentes avse år 1934).

Födda: 7 (4), därav gossar 5 (2), flickor 2 (2).

Döda: 4 (2), därav män 2 (0), kvinnor 2 (2).

Vigda: 4 (0) par.

Konfirmander: 14 (0), därav gossar 5, flickor 9.

Nattvardsgäster: 92 (140), därav män 31 (56), kvinnor 61 (84).

Antalet församlingsmedlemmar: 291 (288), därav män 141 (137), kvinnor 150 (151).

Notvarp i svenskbygden.

Nej, god dag och gott nytt år på dig, vännen Kustbon! Du har således blivit fri igen från din "babyloniska fångenskap" och kommer och hälsar på oss som fordom. Tack skall du ha och lycka till!

Du berättade just, att svenskarnas antal i Noarootsi församling ökats med 34 personer, att vi fått en kulturfond och — att du själv igen är här. Det tycks ju gå i rätta riktningen. Du är ju vår egen Kustbo, utgiven av vår egen kulturförening S. O. V.!

Du behöver ditt understöd och borde därför ej besöka sådana, som ej erlägga prenumerationsavgift. I annat fall blir folket så bortskämt och bryr sig icke om att prenumerera.

Ja, skolorna ha ju åter börjat. Jullovet var i år lite längre för folkskolorna på landet, vilket så väl behöves.

Eleverna torde väl alla redan vara på sina platser. Gymnasieleverna från Vormsi lär ha varit tvungna att fara med isbrytare via Rohuküla till Haapsalu. Men vi svenskar äro ju vana med lite motgång.

Du var väl inte med på julfesten på Folkhögskolan? Det var verkligen skada. Ungdomsföreningen och Folkhögskolan hade julfest gemensamt. Programmet upptog över tjugo nummer. Allt det arbete, som var nedlagt på dekorationer och på allt annat, väckte aktning, beundran och tacksamhet. För att inte tala om den fina stämning, som var rådande hela tiden, antingen det nu var vid juldagen, där över hundra personer bjödos på julgröt, eller i leken.

Man fick i allt det intrycket, att centralen för svenskheten på Noarootsi förestås av rätta krafter.

Ungdoms- och svenskhetsarbetet på Noarootsi tycks ha gjort framsteg. Väl är, att sådant sker i blandspråkiga gränstrakter. Hoppas, att du nästa gång kan tala mera om framgångsrikt arbete, t. ex från Nõmküll-Sutlepe trakten.

Tersen.

Utlandet.

Englands konung död.

Natten till den 21 januari kl. 1.55 estnisk tid avled Konung George V av England efter en tids sjukdom. Konung Georg var född i London den 3. juni år 1865 och besteg Englands tron år 1910. Enligt engelsk tradition ägde den nye konungens tronbestigning rum redan på tisdagen. Englands konung är nu "Prinsen av Wales", eller såsom konung Edward VIII. General Laidoner kommer att närvara vid konung Georges begravning såsom Riksdagens representant.

Franska regeringen har avgått.

Den 22 januari på em. avgick den Laval'ska regeringen i Frankrike. Anledningen var de socialradikala regeringsmedlemmarnas opposition mot Laval's politik i den Italiensk-Abessinska konflikten.

Svensk nedskjuten i Mexico.

Chefen för Svenska Kullagerfabrikens Mexikokontor, ingenjör Tor Hildings, har blivit mördad. Förövaren av mordet var en mexikansk kvinna. I raseri över att hon blivit avskedad från kontoret, nedsköt hon i tillfällig sinnesförvirring ingenjör Hildings med ett revolverskott. Efter fullbordat dåd tog hon sitt eget liv.

Pristävlan.

Om pristävlan i föregående nummer erinras. Tävlade ombedjas märka kuvertet med påskriften "Korsord". Försumma icke att prenumerera på Kustbon i förhoppning om pris. Vinnare, som redan prenumererat, får nämligen sina pengar tillbaka.

Kom ihåg Kulturfondens sparbössa!

Brevlåda.

Svar till "Fredsvän". Även red. är fredsvänlig och kan därför ej använda Eder artikel för att icke skarva polemiken. Välkommen med nägon ting annat!

Utgivare:

Svenska Odlingens Vänner

Ansvarig redaktör: M. Westerblom
Red. Riiutli 3, Tallinn.

Prenumerationspris:

Inrikes	Utlandet
1 år Ekr 2:—	1 år Ekr. 4:—
1/2 " " 1:—	1/2 " " 2:—

Kustbons medarbetare:

Professor S. Karling, Tartu
Professor P. Wieselgren, Tartu
Skolförestånd. A. Stahl, Tallinn
Fru Gundel Stahl " "
Prosten K. Nilsson " "
Rektor A. Üksti, Haapsalu " "
Pastor Hj. Pöhl, Wormsö " "
Skolförestånd. A. Nyman, Wormsö " "
Skolläraren T. Gärdsström " "
A. Westerblom " "
Stud. A. Berggren " "
Fröken M. Hollingers " "
Rektor P. Byström, Noarootsi " "
Fru E. Byström " "
Kyrkoherde Sven Danell " "
Skollärare A. Samberg " "
Skollärare Viktor Pöhl " "
Skolförestånd. H. Timmerman, Sutlepe " "
Skolförestånd. A. Vesterberg, Riguldi " "
Joel Nyman " "
Arvid Nyman " "
A. Bergman " "
Handlanden G. Stahl " "
Skolförestånd. M. Gottkamp, Vihterpalu " "
Johannes Pöhl, Pakri " "
Skolläraren A. Appelblom, Naissaar m. fl.

*Bliv medlem i S.O.V.
och prenumerera på
KUSTBON*

Gudstjänster.

Svenska kyrkan i Tallinn:
Söndagen den 26 januari kl.
11 f. m. svensk högmässa prosten K. Nilsson. Söndagsskola.

Tallinns torgriser:

Kött:

Svin (hela) 48—55 s., svinfläsk 50—70 s., rökt skinka 115—140 s., nötkreatur 25—60 s., kalv hela 40—60 s., får hela 45—55 s. per kg.

Fisk:

Strömming 18—25 s., gös 80—130 s., ål 100—250 s., abborre 30—40 s., gädda 50—70 s., torsk 20—30 s., sik 80—150 s. per kg. Ägg 12—17 s. paret.